

Editorial

ELS LÍMITS DEL CREIXEMENT ECONÒMIC I L'ENERGIA

Jaume Freire González

L'energia ha jugat un paper cabdal en el desenvolupament i expansió del capitalisme. Amb anterioritat a la primera revolució industrial, que donà inici als modes de producció capitalistes (finals del segle XVIII), els anomenats sistemes precapitalistes eren de "base orgànica", donat que la producció només podia expandir-se en la mesura que els ritmes de la naturalesa li permetien. En aquell context, l'energia utilitzada en els processos productius (tant tèrmica com motora) era principalment aquella provinent de la crema de biomassa i de la força dels animals, i posteriorment també de l'aigua i del vent.

Aquest model energètic suposava restriccions al creixement econòmic i poblacional. Per una banda, el baix contingut energètic d'aquestes fonts no permetia portar a terme determinats processos productius no sostenibles, ni la possibilitat de desenvolupar producció en massa; i per altra, la terra suposava un factor limitant al creixement, ja que l'economia només es podia expandir segons la disponibilitat de terreny. D'aquesta manera l'economia sempre s'autoregulava cap a nivells de consum i producció sostenibles. Aquesta era una economia de flux, ja que era el flux d'energia solar (contingut en la biomassa, l'aigua o el vent) el que sostenia i dimensionava les possibilitats de consum i producció. D'aquí que, economistes clàssics com Adam Smith i David Ricardo observessin, en aquell context, lleis com la dels "rendiments decreixents" en la producció, considerant la terra com un factor limitant; o la teoria demogràfica de Thomas Malthus, preveient catàstrofes poblacionals per la falta d'aliments.

A partir de la primera revolució industrial, aquest equilibri entre economia, energia i medi ambient es va trencar. És conegut que l'inici del capitalisme fou possible gràcies a molts factors, els més importants: la divisió del treball i una incipient mecanització dels processos productius; però el que sobretot va permetre el desencadenament d'una expansió de la producció sense precedents va ser la utilització massiva d'una nova forma d'energia en els processos productius: el carbó.

La utilització d'energia solar acumulada durant milions d'anys (en el carbó) alliberava la restricció al creixement econòmic que suposava fins llavors la terra, i permetia imaginar un creixement econòmic il·limitat, fins a cert punt lògic, en aquell context on no es concebia un esgotament d'aquesta font energètica donada la dimensió de l'economia. En aquell punt, l'economia va passar a ser des del punt de vista energètic, d'una economia de flux, a una economia d'estoc, és a dir, fonamentada sobre un estoc limitat (tot i que molt abundant en aquells temps) de reserves carboníferes. Posteriorment, el descobriment i la utilització d'un altre combustible fòssil, amb un major contingut energètic i més flexible, el petroli, però també limitat, va permetre assolir majors sendes de creixement i la generalització de l'automòbil, que canviaria la morfologia urbana i revolucionaria el transport i les comunicacions, expandint el model capitalista per tot el món.

A part dels greus problemes ambientals que ha suposat la crema de combustibles fòssils, aquest procés iniciat amb la revolució industrial ha generat una espiral en la que la disponibilitat d'aquestes fonts ha impulsat el creixement econòmic, i aquesta major dimensió de l'economia ha requerit més energia per a ser sustentada.

Ja situats als inicis del segle XXI, fa algunes dècades que s'està advertint que l'economia mundial

-

està assolint una dimensió insostenible, considerant les capacitats del planeta. El proper esgotament dels combustibles fòssils fa que la restricció dels factors limitants dels modes precapitalistes i les previsions malthusianes, tornin a planar en un altre nivell. En aquest cas, a diferència d'aquells models productius, l'esgotament dels combustibles fòssils tindria unes conseqüències més dràstiques, tant per la incapacitat d'aquestes fonts de reproduir-se, com per la immensa bombolla que han ajudat a crear al llarg de més de 200 anys.

La notícia del mes

CLAUS PER A LA NOVA POLÍTICA PESQUERA COMUNA

En plena discussió de la política pesquera comuna (PPC) que establirà el marc legislatiu europeu per a tot el sector a partir l'1 de gener del 2013, així com el Fons Europeu Marítim i Pesquer que l'acompanya, es fa evident la necessitat de recuperar algunes claus per centrar la discussió en els termes que es mereix:

Mantenir la situació actual no és una alternativa: un 72% dels estocs dels quals es disposa d'informació estan sobre explotats (a la Mediterrània un 91,7%); per al conjunt d'Europa en el període 2002-2007 s'han perdut un 31% dels llocs de treball en el sector extractiu, i si no es produeix un canvi important, el declivi esperat continuarà entre un 1 i 2% anual. La continuïtat de les polítiques actuals porta al declivi al sector.

És possible augmentar la riquesa generada si passem d'una gestió ambiental de mínims a una gestió de màxims rendiments: amb la millor informació disponible es pot estimar que la gestió a nivell del rendiment màxim sostenible (RMS) permetria extreure més peix que en l'actualitat i fer-ho de manera sostenible. Per al cas espanyol, i optant per una estimació prudent, les captures actuals corresponen únicament al 57% del màxim possible al nivell de RMS. Les potencials captures addicionals derivades de pescar a RMS reduirien el dèficit comercial de peix en un 27%, el que equival al consum anual de peix de 3,7 milions d'espanyols. En termes de valor, restaurar els recursos pesquers fins al nivell de RMS generaria 102 milions d'euros addicionals cada any, el que equival a 3.562 llocs de treball.

El major marge de millora en termes de quotes no està en la negociació política sinó en la millor gestió ambiental: les quotes globals disponibles, si volem pescar nosaltres i els nostres fills, dependran sempre de dos factors: l'estat dels estocs i la repartició dels mateixos. Avui en dia estem repartint la pobresa dels estocs sobre explotats, i com pitjor estiguin més difícil ho tenim perquè els altres països de la Unió Europea ens facilitin un major accés als recursos. Som l'únic país que està defensant acabar amb l'estabilitat relativa, per això situar-nos en la via de la recuperació de l'ecosistema ens pot donar, de manera realista, millors rendiments que una confrontació amb tots els altres països de la Unió Europea amb nul·les possibilitats d'èxit en els propers deu anys. Per això quan superem les quotes permises (sorell, rap, liri, verat) la resposta realista i tàcticament intel·ligent al problema no és acusar a la Unió Europea d'injustícia en el repartiment dels recursos sinó apostar per millorar la gestió del recurs pesquer (lluita contra la pesca il·legal inclòs) i la transició ràpida cap al rendiment màxim sostenible. Ampliem el pastís i mengem tots una mica més.

El potencial dels estocs és més gran del que ens imaginem. Si augmenta un 20% la disponibilitat de pesca un any ens sembla la demostració que podem pescar més ... però, opinariem que és això l'adequat si sabéssim que no pescar podia generar en poc temps rendiments regulars anuals superiors al 100%?

La fase transitòria serà difícil, però és una bona inversió. El seu objectiu final: el rendiment màxim sostenible i una flota ajustada a l'esforç pesquer que aguanti l'ecosistema, que ens portarà a una flota amb grans marges econòmics i una menor dependència dels fons públics.

Tenim davant nostre la reforma de la política pesquera comuna. Apostar per recuperar els estocs a un nivell del rendiment màxim sostenible, com a mínim, l'any 2015 i un procés de disminució accelerada de la pressió pesquera que ens porti a nivells de pressió equivalent al rendiment màxim sostenible l'any 2015 com a màxim, és la millor alternativa possible. Sempre serà més fàcil dur a terme una transició ràpida a la situació actual que una transició lenta que parteixi d'una flota amb menys recursos econòmics després d'anys d'agonia, amb menys pescadors artesanals sostenibles (ja que si la situació no es reverteix seran els primers expulsats de l'activitat pesquera) i amb ecosistemes marins en molts casos més degradats. **El moment d'actuar és ara.**

Publicacions

El reflote de la economía azul

En aquest article publicat a Expansion el passat 17 de març i [disponible al nostre blog](#), en Miquel Ortega explica per què una millor gestió ambiental del medi marí amaga un potencial alimentari, laboral i econòmic important. Una bona gestió permetria a nivell europeu extreure més peix de manera sostenible, aconseguint així donar cobertura a les necessitats alimentàries de 148 milions de persones amb productes d'aigües europees, així com l'obtenció de 3.200 milions d'euros extres d'ingressos -el que equival a 32.000 llocs de treball. Però per aconseguir-ho es requereix una bona política pesquera comú, per això la Fundació ENT és membre de la coal·lició [OCEAN2012](#).

Claves para la política pesquera común

En aquest article publicat a La Voz de Galicia el 30 de març i [disponible al nostre blog](#), en Miquel Ortega explica les claus més importants de la Política Pesquera Comú actualment en discussió. La nova legislació ha d'estar finalitzada a finals d'aquest any, però encara hi ha molts aspectes poc definits, per això val la pena de tant en tant fer una recapitulació dels aspectes claus.

Acuicultura en Centroamérica. Conflictos y justicia

En aquest [article](#), publicat a la revista Samudra número 61, i escrit per Maria Mestre i Miquel Ortega, es porta a terme un anàlisi des de la perspectiva de la justícia ambiental dels conflictes socials associats al creixement de l'aqüicultura a la zona.

Projectes

Els residus de publicitat a Barcelona

L'Ajuntament de Barcelona ens ha encarregat el projecte : "Prevenició dels residus de publicitat a Barcelona". D'una banda, el projecte persegueix estimar la generació de residus de publicitat, a partir d'un mostreig de llars. D'altra, a partir d'aquesta estimació i del marc legal existent, es formularan propostes de modificació de les ordenances municipals i fiscals, encaminades a assolir una menor generació d'aquests residus.

La recollida porta a porta a Bellaterra

L'Entitat municipal descentralitzada de Bellaterra es trobà amb la necessitat de defensar la idoneïtat del model actual de recollida selectiva porta a porta i de proposar vies d'optimització econòmica davant de la voluntat de l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès d'aconseguir estalvis en el cost de la prestació del servei. ENT ha prestat una breu assessoria que confiem que serveixi perquè es pugui mantenir aquest model de recollida, que ha demostrat que en general és el que assoleix majors nivells de recuperació.

Prevenió de paper no envàs

Entre els mesos de maig de 2011 i febrer d'enguany hem realitzat una diagnosi per a l'Agència de Residus de Catalunya sobre la prevenió del paper no envàs. L'objectiu d'aquest projecte ha estat l'elaboració de propostes de prevenió del paper no envàs a Catalunya a partir d'una diagnosi de la generació d'aquest residu a Catalunya, de l'anàlisi de les principals normatives aplicables en aquest àmbit (en particular la Llei 9/2000, de 7 de juliol, de regulació de la publicitat dinàmica a Catalunya), i de l'anàlisi d'experiències nacionals i internacionals de prevenió del paper no envàs.

Reptes i oportunitats comercials de l'adaptació al canvi climàtic a Catalunya

Hem finalitzat el projecte "Reptes i oportunitats comercials de l'adaptació al canvi climàtic a Catalunya". Es tracta d'un projecte encarregat per l'Oficina Catalana del Canvi Climàtic del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya, que analitza els sectors econòmics amb més necessitat d'adaptació al canvi climàtic i aquells als quals l'adaptació els pot representar més oportunitats. Si voleu més informació contacteu amb l'[Ignasi Puig](#).

Segueix Rio+20 amb nosaltres

A partir del mes d'abril posem en marxa el nostre projecte amb la UAB: Rio+20 per a tothom. Si vols mantenir-te informat sobre tots els temes que es tractaran en aquesta cimera (economia verda, governança ambiental,...), de les negociacions que s'estan portant a terme, i de les visions més crítiques, t'ho posem fàcil. Segueix el blog www.rio20uab.cat i el twitter [@rio20uab](#). Des de la Fundació ENT, a través del secretariat del projecte, ens encarreguem que tot funcioni com un rellotge!

Conferències i activitats

INSTRUMENTOS ECONÓMICOS PARA AVANZAR HACIA LA REDUCCIÓN Y EL RECICLAJE DE RESIDUOS: TIPOLOGÍAS VENTAJAS E INCONVENIENTES

Tipus d'acte: xerrada a curs d'estiu
Data: 27 de juny
Lloc: Donostia-San Sebastian
Petita descripció: Organitzat per la Universitat del País Basc.
Enllaç: <http://bit.ly/jIXt8m>

A CATALAN RESIDENCE FOR ELDERLY PEOPLE TESTS REUSABLE NAPPIES (UNA RESIDÈNCIA DE GENT GRAN PROVA ELS BOLQUERS REUTILITZABLES)

Tipus d'acte: Jornada Tècnica de l'ADEME (Agència del Medi Ambient i Gestió de l'Energia Francesa)
Data: 20 de juny de 2012
Petita descripció: En el marc de la conferència final de la Setmana Europea de Prevenció de residus (European Week for Waste Reduction), l'ADEME organitza a París una sessió tècnica sobre l'ús de bolquers reutilitzables per les entitats locals.
Enllaç: <http://www2.ademe.fr/servlet/getDoc?id=81285&p1=1&ref=17205>

Els twits del mes

@ENTmediambient

Por la permanencia de revistas culturales en bibliotecas públicas <http://bit.ly/yNOuFv>
Ecología Política entre las afectadas <http://ves.cat/a8Ea>

@ENTmediambient

The European Network for Political Ecology (ENTITLE) offers 11 generously-funded three-year PhD scholarships <http://ves.cat/a9MQ>

@MartaJofra

Impuesto sobre el vertido en Castilla y León. De 7 a 20 €/tonelada para los entes locales, y de 3 a 35 para privados. <http://asegreblog.com/2012/03/21/consecuencias-del-canon-de-vertido-de-residuos-en-castilla-y-leon/>

@miquelortega

Nueva penalización por exceso de pesca para España <http://wp.me/pOYnW-cq>

@I_PUIGVENTOSA

S'actualitzen tipus impositius del cànon català de residus: abocament 12,4€; incineració 5,7€. Pas en la bona direcció, però encara baixos!
<http://bit.ly/H2x6YY>

Subscriu-te al twitter d'Ent si vols estar actualitzat: @ENTmediambient

Esperem que aquesta informació us sigui d'interès, si és així no dubteu en enviar-la a d'altres companys/es i convidar-los/es a inscriure's al butlletí.

Podeu trobar informació de com fer-ho a la nostra web: www.ent.cat o enviant un correu electrònic a info@ent.cat